

การตั้งชื่อวัดในพระพุทธศาสนากับความคิด ความเชื่อ และค่านิยม ในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

The Criteria of Naming Buddhist Temples in Phra Pradaeng District Samut Prakan Province by Considering Their Thoughts, Beliefs and Values

วันที่รับบทความ: 3 ตุลาคม 2567

อนุสรุ ศรีวิระ ¹

วันที่แก้ไขบทความ: 24 ตุลาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ: 30 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาที่มาและวิเคราะห์ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่ปรากฏในชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 38 รายชื่อ โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์บุคคลในพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า ที่มาของการตั้งชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการแบ่งได้ 6 กลุ่ม คือ 1) การตั้งชื่อวัดตามชื่อตำบลหรือหมู่บ้าน พบมากที่สุด จำนวน 13 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 34.21 2) การตั้งชื่อวัดตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ พบจำนวน 9 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 23.68 3) การตั้งชื่อวัดตามบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัด พบจำนวน 7 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 18.42 4) การตั้งชื่อวัดตามเหตุการณ์สำคัญ พบจำนวน 5 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 13.16 5) การตั้งชื่อวัดตามพืชพรรณธรรมชาติ พบจำนวน 3 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 7.90 และ 6) การตั้งชื่อวัดโดยเกี่ยวข้องกับชื่อภาษามอญ พบจำนวน 1 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 2.63 และชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ยังแสดงให้เห็นความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของคนพระประแดง 5 ประการ ได้แก่ 1) การให้ความสำคัญกับสถานที่และสิ่งแวดล้อมโดยรอบวัด 2) ค่านิยมเรื่องการรักษาความเคารพและให้เกียรติบุคคลสำคัญ 3) การให้ความสำคัญกับเหตุการณ์สำคัญของวัด 4) ความเชื่อเรื่องพระพุทธศาสนาและความเชื่อเรื่องสวรรค์ และ 5) การให้ความสำคัญกับกลุ่มชาติพันธุ์มอญ

คำสำคัญ: ชื่อวัด อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
e-mail: anoodsara.s@dru.ac.th

The Criteria of Naming Buddhist Temples in Phra Pradaeng District Samut Prakan Province by Considering Their Thoughts, Beliefs and Values

Received: October 3, 2024

Anoodsara Sreewira ¹

Revised: October 24, 2024

Accepted: October 30, 2024

Abstract

This research article aims to study the origins and analyze the thoughts, beliefs, and values reflected in the names of temples in Phra Pradaeng District, Samut Prakan Province, totaling 38 names. Data was collected from documents and interviews with local individuals. The study found that the origins of temple names in Phra Pradaeng can be categorized into six groups: 1) the names based on the name of a sub-district or village, which accounted for the largest portion with 13 names or 34.21%, 2) the names based on geographical features, with 9 names representing 23.68%, 3) the names honoring significant individuals related to the temple, totaling 7 names or 18.42%, 4) the names derived from important events, with 5 names, accounting for 13.16%, 5) the names based on natural flora with 3 names or 7.90%, and 6) the name related to Mon language with 1 name or 2.63%. The temple names in Phra Pradaeng also reflected five key thoughts, beliefs, and values of the local people: 1) the importance of the location and surrounding environment of the temple, 2) the value placed on respecting and honoring significant individuals, 3) the importance of important events related to the temple; 4) the beliefs in Buddhism and concepts of heaven, and 5) the recognition of the Mon ethnic group.

Keywords: temple names, Phra Pradaeng District, Samut Prakan Province

¹ Lecturer of Arts Program in Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat University
e-mail: anoodsara.s@dru.ac.th

บทนำ

“วัด” คือ สถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทต่อสังคมไทยอย่างมาก เพราะวัดเป็นสถานที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์ เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและประเพณีต่าง ๆ เช่น งานบวช งานศพ เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ศิลปะแขนงต่าง ๆ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน

ในอดีตพุทธศาสนิกชนชาวไทยนิยมสร้างหรือปฏิสังขรณ์วัด เพราะเชื่อว่าเป็นวิธีการสร้างบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่วิธีหนึ่ง ดังนั้นเมื่อผู้มีจิตศรัทธาในพระพุทธศาสนาอพยพย้ายถิ่นฐานไปอยู่ ณ ที่ใด จึงมักสร้างวัดขึ้นในชุมชนของตนเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน และเพื่อใช้เป็นศาสนสถานประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ด้วยเหตุนี้จึงมีการสร้างวัดขึ้นเป็นจำนวนมาก

อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการเป็นอำเภอหนึ่งที่มีการสร้างวัดขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยพบวัดจำนวน 38 วัด แบ่งเป็นวัดหลวงจำนวน 4 วัด และวัดราษฎร์จำนวน 34 วัด (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2567) สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้อำเภอพระประแดงมีวัดเป็นจำนวนมาก เพราะแต่เดิมคนในพื้นที่อำเภอพระประแดงมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ได้โปรดเกล้าฯ ให้ชาวมอญผู้มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอพยพย้ายถิ่นฐานมาอาศัยอยู่ที่อำเภอพระประแดง (นครเขื่อนขันธ์) เมื่อชาวมอญอพยพย้ายถิ่นฐานมาอาศัยอยู่ในอำเภอพระประแดงจึงได้สร้างและปฏิสังขรณ์วัดในหมู่บ้านขึ้นเพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางของคนในชุมชน เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน ภายหลังที่สร้างวัดเสร็จแล้วชาวบ้านจะนิมนต์พระสงฆ์ไปพำนัก ณ วัดนั้น ๆ พร้อมกับตั้งชื่อวัด

ผู้วิจัยพบว่าชื่อวัดในอำเภอพระประแดงทั้งวัดไทย วัดมอญต่างมีชื่อเรียกและประวัติความเป็นมาของวัดที่น่าสนใจ กล่าวคือชื่อของวัดมักมีความสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ เช่น สภาพแวดล้อมรอบวัด ชื่อตำบล ชื่อหมู่บ้าน และชื่อบุคคลสำคัญ เป็นต้นว่า “วัดจวนดำรงราชพลขันธุ์” ในชื่อวัดมีคำว่า “จวน” หมายถึง ที่อยู่ของเจ้าเมือง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 304) และ มีคำว่า “ดำรงราชพลขันธุ์” เป็นชื่อเจ้าเมืองพระประแดงปรากฏอยู่ หรือ “วัดไพยยนต์พลเสพย์ราชวรวิหาร” ในชื่อวัดมีคำว่า “ไพยยนต์” หมายถึง ชื่อรถและชื่อวิมานของพระอินทร์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 854) และคำว่า “พลเสพย์” เป็นพระนามของกรมหมื่นศักดิ์พลเสพปรากฏอยู่ ดังนั้น จึงเป็นเรื่องน่าสนใจศึกษาที่มาและวิเคราะห์ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่ปรากฏในชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่ามีงานวิจัยจำนวนหนึ่งศึกษาการตั้งชื่อวัดโดยศึกษาโครงสร้างทางภาษา ที่มา ความหมายของชื่อวัด การเปลี่ยนแปลงชื่อวัด ตลอดจนวิเคราะห์ความคิดความเชื่อในชื่อวัด ได้แก่ อนุมล ตุงคะโหด (2547) ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่อวัดในพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร กุสุมา สุ่มมาตร (2552) ศึกษาเรื่อง การปรับเปลี่ยนชื่อวัดในจังหวัดร้อยเอ็ด สำราญ จุช่วย (2561) ศึกษาเรื่อง ภูมินามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี วนิดา ตรีสวัสดิ์ (2561) ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่อวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี และสุพรรณิ เรื่องสงค์ (2564) ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่อวัดมอญในจังหวัดปทุมธานี อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า ยังไม่มีผู้ใดศึกษาการตั้งชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ดังนั้นจึงสนใจศึกษาการตั้งชื่อวัดในพระพุทธศาสนากับความคิด ความเชื่อ และค่านิยม ในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อจะได้ทราบประวัติความเป็นมาของวัดในอำเภอพระประแดงมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาที่มา และวิเคราะห์ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่ปรากฏในชื่อวัดในอำเภอ
พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

วัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 38 วัด คือ วัดพระอารามหลวง จำนวน
4 วัด ได้แก่ วัดทรงธรรมวรวิหาร วัดโปรดเกศเชษฐาราม วัดไพชยนต์พลเสพย์ราชวรวิหาร และวัดอาษา
สงคราม ส่วนวัดราษฎร์ จำนวน 34 วัด ได้แก่ วัดกลาง วัดกลางสวน วัดกองแก้ว วัดครุฑนอก วัดครุฑใน
วัดคันลัด วัดแค วัดจวนดำรงราชพลชั้นร์ วัดจากแดง วัดขมิ้นมิตร วัดซ่งเรื่อ วัดทองคั้ง วัดบางกระเจ้ากลาง
วัดบางกระเจ้านอก วัดบางกระสอบ วัดบางกอบัว วัดบางขมิ้น วัดบางน้ำผึ้งนอก วัดบางน้ำผึ้งใน วัดบางฝ้าย
วัดบางพึ่ง วัดบางหญ้าแพรก วัดบางหัวเสือ วัดป่าเกิด วัดพญาปราบปัจจามิตร วัดมหาวงษ์ วัดโมกข์
วัดโยธินประดิษฐ์ วัดรวก วัดราษฎร์รังสรรค์ วัดสวนส้ม วัดสำโรงใต้ วัดสำโรงเหนือ วัดแหลม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 รวบรวมข้อมูลประวัติวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการจำนวน 38 วัด
จากหนังสือ และแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์ และนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิช่วยพิจารณาและแก้ไข

2.2 ขอหนังสืออนุญาตเพื่อเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จากนั้นติดต่อและขอ
อนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์ โดยมีเกณฑ์คัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ คือ เป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 5 ปี และมี
ความรู้เกี่ยวกับวัดนั้น ๆ ได้แก่ เจ้าอาวาส พระภิกษุสงฆ์ สามเณร หรือประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับวัด

2.3 พื้นที่เก็บข้อมูลที่มาของชื่อวัดโดยสัมภาษณ์ผู้รู้ และจดบันทึก

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์การตั้งชื่อวัด โดยนำแนวคิดอรรถศาสตร์
ชาติพันธุ์ของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2549) ที่เสนอว่าความหมายของคำศัพท์สามารถสะท้อนให้เห็น
ระบบความคิด มโนทัศน์และเข้าถึงวัฒนธรรมเจ้าของภาษา มาประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักเกณฑ์การตั้งชื่อวัด
ของ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2558) ทั้งนี้ในการจัดกลุ่มที่มาการตั้งชื่อวัด ผู้วิจัยจะพิจารณา
จากความหมายของคำหลักในชื่อวัดร่วมกับประวัติที่มาของชื่อวัดที่ได้จากผู้ให้สัมภาษณ์ เช่น วัดครุฑนอก
ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่าวัดตั้งชื่อตามตำบล ดังนี้

คำว่า “ครุ” เป็นคำหลัก ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่าหมายถึง ชื่อตำบลบางครุ

คำว่า “นอก” เป็นคำขยาย ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่าหมายถึง ตำแหน่งที่ตั้งวัดที่อยู่พื้นที่
ข้างนอกติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณปากคลองบางครุ

ผู้วิจัยจึงจัดกลุ่มความหมายและที่มาของการตั้งชื่อวัดครุฑนอกเป็นการตั้งชื่อวัดตามชื่อ
ตำบลหรือชื่อหมู่บ้านตามคำหลักของชื่อและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

3.2 วิเคราะห์ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่ปรากฏอยู่ในชื่อวัด

3.3 เรียบเรียงและนำเสนอข้อมูลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ และสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้จะแบ่งเนื้อหาเป็น 2 หัวข้อ คือ ที่มาของชื่อวัด ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่ปรากฏในชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ที่มาของชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

จากการศึกษาที่มาของการตั้งชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 38 รายชื่อ พบที่มาของการตั้งชื่อวัดจำนวน 6 กลุ่ม คือ การตั้งชื่อวัดตามชื่อตำบลหรือหมู่บ้าน การตั้งชื่อวัดตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ การตั้งชื่อวัดตามบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัด การตั้งชื่อวัดตามเหตุการณ์สำคัญ การตั้งชื่อวัดตามพืชพรรณธรรมชาติ และการตั้งชื่อวัดโดยเกี่ยวข้องกับชื่อภาษามอญ

1.1 การตั้งชื่อวัดตามชื่อตำบลหรือหมู่บ้าน หมายถึง การตั้งชื่อวัดโดยปรากฏคำศัพท์ในชื่อวัดแสดงชื่อตำบลหรือหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่เดียวกับวัด พบจำนวน 13 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 34.21 ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงการตั้งชื่อวัดตามชื่อตำบลหรือหมู่บ้าน

ลำดับ	ชื่อวัด	ที่มาของการตั้งชื่อวัด
1	วัดครุнок	วัดตั้งอยู่ในตำบลบางครุ ติดกับริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งอยู่บริเวณด้านนอกของตำบลบางครุ จึงเรียกชื่อวัดตามชื่อตำบลและลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของวัดว่า “วัดครุнок”
2	วัดครุโน	วัดตั้งอยู่ในตำบลบางครุ โดยตั้งอยู่ลึกเข้ามาในตัวแผ่นดินตำบลบางครุ ห่างจากปากแม่น้ำเจ้าพระยาอยู่มาก จึงเรียกชื่อว่า “วัดครุโน”
3	วัดบางกระเจ้ากลาง	วัดตั้งอยู่ในบ้านบางกระเจ้า โดยตั้งอยู่เข้ามายังดินแดนส่วนกลางของบางกระเจ้า และวัดอยู่ติดกับส่วนกลางของลำคลองบางกระเจ้า จึงเป็นที่มาของชื่อ “วัดบางกระเจ้ากลาง”
4	วัดบางกระเจ้านอก	วัดตั้งอยู่ในบ้านบางกระเจ้า ติดปากคลองบางกระเจ้าและแม่น้ำเจ้าพระยาจึงนำชื่อหมู่บ้านและที่ตั้งวัดมาเป็นชื่อ “วัดบางกระเจ้านอก” บางครั้งเรียกว่า “วัดปากคลองบางกระเจ้า”
5	วัดบางกอบัว	วัดตั้งชื่อตามชื่อของหมู่บ้านที่ชื่อว่า “บางกอบัว”
6	วัดบางขมิ้น	วัดตั้งตามชื่อของหมู่บ้านและตำบลที่แต่เดิมมีชื่อว่า “บ้านบางขมิ้น”
7	วัดบางน้ำผึ้งนอก	วัดตั้งอยู่ในตำบลบางน้ำผึ้ง และอยู่ติดกับริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งถือว่าเป็นส่วนบริเวณด้านนอกของพื้นที่บางน้ำผึ้ง จึงเรียกชื่อวัดแห่งนี้ว่า “วัดบางน้ำผึ้งนอก”
8	วัดบางน้ำผึ้งใน	วัดตั้งชื่อตามชื่อของหมู่บ้านบางน้ำผึ้ง และภูมิศาสตร์ที่ตั้งของวัดที่ตั้งอยู่ในบริเวณบางน้ำผึ้งส่วนใน และอยู่ไกลจากริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา จึงเรียกชื่อวัดว่า “วัดบางน้ำผึ้งใน”
9	วัดบางฝ้าย	วัดตั้งชื่อตามชื่อของหมู่บ้าน “บ้านบางฝ้าย” และตั้งตามสภาพภูมิศาสตร์ของวัดที่อยู่ติดกับคลองบางฝ้ายน้อย และบางฝ้ายใหญ่ จึงเป็นที่มาของชื่อเรียกวัดว่า “วัดบางฝ้าย”
10	วัดบางพิง	วัดตั้งชื่อตามชื่อของหมู่บ้านที่ชื่อว่า “บ้านบางพิง”
11	วัดบางหญ้าแพรก	วัดตั้งชื่อตามชื่อตำบลคือ “ตำบลบางหญ้าแพรก”
12	วัดบางหัวเสือ	วัดตั้งชื่อตามชื่อตำบล โดยแต่เดิมวัดชื่อว่า “วัดบางศิษะเสือ” ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดบางหัวเสือ” ตามชื่อตำบลที่เปลี่ยนเป็น “ตำบลบางหัวเสือ”
13	วัดสำโรงใต้	วัดตั้งชื่อตามตำบลของวัดในขณะนั้นที่ตั้งอยู่ในตำบลสำโรงใต้ ปัจจุบันวัดตั้งอยู่ตำบลสำโรงกลาง แต่ก็มิได้เปลี่ยนชื่อวัด ยังคงใช้ชื่อวัดว่า “วัดสำโรงใต้” จวบจนถึงปัจจุบัน

1.2 การตั้งชื่อวัดตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ หมายถึง การตั้งชื่อวัดโดยปรากฏคำศัพท์ในชื่อวัดแสดงถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติบริเวณวัด หรือพื้นที่รอบวัด เช่น ที่ตั้ง ขนาด รูปร่าง สถานที่ที่อยู่ใกล้เคียงโดยรอบวัด เป็นต้น พบจำนวน 9 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 23.68 ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงการตั้งชื่อวัดตามตามลักษณะทางภูมิศาสตร์

ลำดับ	ชื่อวัด	ที่มาของการตั้งชื่อวัด
1	วัดกลาง	วัดมีชื่อในภาษามอญคือ “วัดเกริง” แปลว่า “วัดคลอง” เคยมีภิกษุจำพรรษา 3 คณะ คือ คณะหะทาว คณะแพะเร็น และคณะตะวันออก ต่อมาคณะตะวันออกย้ายออก คณะหะทาวและคณะแพะเร็นจึงรวมกัน และย้ายมาอยู่ตรงกลาง จึงเรียกชื่อวัดว่า “วัดกลาง”
2	วัดกลางสวน	วัดมีชื่อในภาษามอญคือ “เพห์โมน” แปลว่าวัดมอญ เนื่องจากชาวบ้านทำสวนปลูกผลไม้ รอบบริเวณวัดทำให้วัดแห่งนี้อยู่กลางสวน จึงได้เรียกชื่อวัดว่า “วัดกลางสวน”
3	วัดคันลัด	วัดมีชื่อภาษามอญว่า “เพห์อะมอน” แปลว่า “ท่อน้ำ และทำนบ” ในอดีตบริเวณรอบ ๆ วัดคันลัดเป็นคันนาซึ่งเป็นทางลัดที่ชาวบ้านใช้สัญจรไปมา จึงเรียกชื่อวัดว่า “วัดคันลัด”
4	วัดทองคั่ง	วัดตั้งอยู่เหนือคั่งน้ำ ประชาชนจึงเรียกวัดแห่งนี้ว่า “วัดทองคั่ง”
5	วัดบางกระสอบ	วัดมีขนาดหน้าวัดกว้าง และท้ายวัดแคบคล้ายกับกระสอบ จึงเรียกชื่อว่า “วัดบางกระสอบ”
6	วัดมหาวงษ์	เดิมวัดตั้งอยู่ริมคลองมหาวงษ์จึงได้ตั้งชื่อวัดตามสภาพภูมิศาสตร์ที่อยู่ติดคลองมหาวงษ์ ต่อมา พ.ศ. 2477 ได้ย้ายวัดมายังที่ปัจจุบัน แต่ยังคงใช้ชื่อวัดว่า “วัดมหาวงษ์” ตามเดิม
7	วัดสวนส้ม	ในอดีตบริเวณวัดเคยปลูกส้มเป็นจำนวนมากจึงเป็นที่มาของชื่อวัดว่า “วัดสวนส้ม” บางครั้งก็เรียกว่า “วัดส้มเขียวหวาน” หรือ “วัดเขียวหวาน”
8	วัดสำโรงเหนือ	เดิมบริเวณที่ตั้งวัดมีโรงนาตั้งอยู่สามโรง ต่อมาออกเสียง “สามโรง” เพี้ยนเป็น “สำโรง” จึงเปลี่ยนชื่อเป็น “วัดสำโรง” และเพื่อให้ชื่อต่างกับวัดสำโรงใต้จึงเรียกว่า “วัดสำโรงเหนือ”
9	วัดแหลม	วัดตั้งชื่อว่า “วัดแหลม” ตามภูมิศาสตร์ที่ตั้งของวัดที่ตั้งอยู่ใกล้กับริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และมีส่วนหนึ่งที่ยื่นออกไปยังแม่น้ำจึงเป็นที่มาของชื่อวัด

1.3 การตั้งชื่อวัดตามบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัด หมายถึง การตั้งชื่อวัดโดยปรากฏคำศัพท์ในชื่อวัดแสดงถึงชื่อ นามสกุล ยศ ตำแหน่ง ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัด เช่น ผู้ถวายที่ดินสร้างวัด ผู้สร้างวัด ผู้บูรณะหรือปฏิสังขรณ์วัด เป็นต้น พบจำนวน 7 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 18.42 ได้แก่

ตารางที่ 3 ตารางแสดงการตั้งชื่อวัดตามบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัด

ลำดับ	ชื่อวัด	ที่มาของการตั้งชื่อวัด
1	วัดโปรดเกศ เชษฐาราม	สันนิษฐานว่าวัดตั้งชื่อตามผู้สร้างที่มีนามว่าเกตุ (เกศ) ซึ่งเป็นพี่เลี้ยงของกรมหมื่นศักดิ์พลเสพ จึงใช้ชื่อของผู้สร้างคือ คำว่า “เกตุ” และ คำว่า “เชษฐ” แปลว่า “พี่” หรือ “ผู้เจริญที่สุด” หรือแปลว่า “เดือน 7” มาตั้งเป็นชื่อวัด
2	วัดอาษา สงคราม	วัดมีชื่อภาษามอญว่า “เพห์เกริงฮละ” วัดนี้ตั้งชื่อตามราชทินนามของสมิงอาษาสงครามซึ่งเป็นผู้ถวายที่ดินและสร้างวัดแห่งนี้ขึ้นภายหลังจากที่รบชนะข้าศึกเพื่อเป็นการล้างบาป
3	วัดกองแก้ว	วัดตั้งชื่อตามพระภิกษุแก้วซึ่งเป็นผู้นำชาวบ้านสร้างวัดแห่งนี้ขึ้น

ตารางที่ 3 ตารางแสดงการตั้งชื่อวัดตามบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัด (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อวัด	ที่มาของการตั้งชื่อวัด
4	วัดจวนดำรง ราชพลชินธุ์	วัดตั้งชื่อตามพระยาดำรงราชพลชินธุ์ (เจ้าเมืองพระประแดง) ซึ่งเป็นผู้ถวายจวนเพื่อสร้างวัด
5	วัดขมิ้นมิตร	สันนิษฐานว่าตั้งชื่อตามหลวงปู่หมหรือพระครูชม อดตโม เจ้าอาวาสรูปแรก ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างวัด
6	วัดช้างเรื่อง	วัดตั้งชื่อตามนามสกุลของนางสาวเล็ก ช้างเรื่อง ซึ่งเป็นผู้บริจาคที่ดินและดำเนินการสร้างวัด
7	วัดพญาปราบ ปัจจามิตร	วัดมีชื่อภาษามอญว่า “วัดมะมอ” ซึ่งเป็นชื่อวัดเดิมของชาวมอญบ้านทะมิง ในประเทศพม่า วัดตั้งชื่อตามพญาปราบปัจจามิตรผู้เป็นหัวหน้าดำเนินการสร้างวัด

1.4 การตั้งชื่อวัดตามเหตุการณ์สำคัญ หมายถึง การตั้งชื่อวัดโดยปรากฏคำศัพท์ในชื่อวัดแสดงถึงเรื่องเล่าหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นเหตุการณ์สำคัญและเกี่ยวข้องกับวัด หรือผู้สร้างวัด จึงนำเหตุการณ์ดังกล่าวมาตั้งเป็นชื่อวัด พบจำนวน 5 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 13.16 ได้แก่

ตารางที่ 4 ตารางแสดงการตั้งชื่อวัดตามเหตุการณ์สำคัญ

ลำดับ	ชื่อวัด	ที่มาของการตั้งชื่อวัด
1	วัดจากแดง	ชื่อวัดจากแดงตั้งชื่อตามเหตุการณ์ คือ สันนิษฐานว่าแต่เดิมวัดน่าจะชื่อว่า “จากแดน” หมายถึง ประชาชนที่อพยพย้ายถิ่นฐานจากแดนเดิมคืออยุธยามาตั้งหมู่บ้าน ณ ที่ปัจจุบัน ต่อมาคำว่า “จากแดน” ได้เพี้ยนเสียงเป็น “จากแดง”
2	วัดทรงธรรม วรวิหาร	วัดมีชื่อภาษามอญว่า “เพห์เม็กแซม” และ “เพห์พระครู” สันนิษฐานว่าที่มาชื่อ “วัดทรงธรรมวรวิหาร” น่าจะเกิดจากเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ คือ เหตุการณ์แรกคือชาวมอญสำนักในพระมหากรุณาธิคุณพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยที่ทรงมีพระเมตตาให้ชาวมอญมาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร หรือเหตุการณ์ที่สองคือเหตุการณ์ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยและกรมพระราชวังบวรสถานมงคลเคยเสด็จมาพึ่งธรรมยัง “ศาลา ทรงธรรม” ที่วัดแห่งนี้ จึงนำเหตุการณ์ดังกล่าวมาตั้งชื่อว่า “วัดทรงธรรม”
3	วัดไพชยนต์ พลเสวย ราชวรวิหาร	จากหลักฐานพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ระบุว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเป็นผู้พระราชทานนามไพชยนต์พลเสวยให้หลังจากที่กรมหมื่นศักดิ์พลเสวยทรงสร้างวัดเสร็จ โดยสันนิษฐานว่าพระองค์ทรงตั้งชื่อวัดว่าไพชยนต์เหมือนกับชื่อวิมานของพระอินทร์ที่เป็นศูนย์กลางของสุทศันนคร ก็เพื่อให้สอดคล้องกับเหตุการณ์การสร้างวัด “ไพชยนต์พลเสวยราชวรวิหาร” ที่ต้องการให้วัดนี้เป็นศูนย์กลางของเมืองนครเขื่อนขันธ์ และยังทรงให้ใส่สร้อยพระนามกรมหมื่นศักดิ์พลเสวยต่อท้ายชื่อวัด เพื่อแสดงถึงที่มาของผู้สร้างวัด
4	วัดโยธิน ประดิษฐ์	เดิมชื่อ “วัดโคกทอง” และ “วัดบางวัวไทย” ใน พ.ศ. 2499 เปลี่ยนเป็น “วัดโยธินประดิษฐ์” แปลว่า “วัดที่ทหารเป็นผู้สร้าง” ตามเหตุการณ์ที่เจ้ากรมสรรพาวุธทหารเรือได้บูรณะวัด
5	วัดราษฎร์ รังสรรค์	ได้ตั้งชื่อว่า “วัดราษฎร์รังสรรค์” เพราะชาวบ้านได้ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างวัดแห่งนี้ขึ้นมา แต่ชาวบ้านนิยมเรียก “วัดใหญ่ตาอิน” ตามชื่อหลวงตาอิน อินทญาโณ ผู้ริเริ่มพัฒนาวัดนี้

1.5 การตั้งชื่อวัดตามพืชพรรณธรรมชาติ หมายถึง การตั้งชื่อวัดโดยปรากฏคำศัพท์ส่วนใดส่วนหนึ่งในชื่อวัดแสดงถึงชื่อต้นไม้ หรือพันธุ์ไม้ พบจำนวน 3 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 7.89 ดังนี้

ตารางที่ 5 ตารางแสดงการตั้งชื่อวัดตามพืชพรรณธรรมชาติ

ลำดับ	ชื่อวัด	ที่มาของการตั้งชื่อวัด
1	วัดแค	สันนิษฐานว่าในอดีตมีต้นแคขึ้นอยู่มากในวัดจำนวนมากจึงเรียกว่า “วัดแค” วัดแคยังมีชื่อภาษามอญว่า “เพห์เกรงเงิน” แปลว่า “วัดคลองช้าง” เพราะมีท่าน้ำให้ช้างลงมาอาบน้ำ
2	วัดป่าเกต	ในอดีตในวัดมีต้นเกตขึ้นเป็นจำนวนมาก มีลักษณะเหมือนป่า จึงเรียกชื่อวัดว่า “วัดป่าเกต”
3	วัดรวก	ในอดีตมีไม้รวกขึ้นในวัดจำนวนมาก จึงเรียกชื่อวัดว่า “วัดรวก”

1.6 การตั้งชื่อวัดโดยเกี่ยวข้องกับชื่อภาษามอญ หมายถึง การตั้งชื่อวัดโดยปรากฏคำศัพท์ของชื่อวัดเกี่ยวข้องกับชื่อวัดในภาษามอญซึ่งเป็นอีกชื่อหนึ่งของวัดนั้น ๆ เช่น มีการตั้งชื่อวัดโดยแปลความหมายมาจากชื่อวัดในภาษามอญ หรือ มีการตั้งชื่อวัดที่ใกล้เคียงกับชื่อวัดในภาษามอญ พบจำนวน 1 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 2.63 ดังนี้

ตารางที่ 6 ตารางแสดงการตั้งชื่อวัดโดยเกี่ยวข้องกับชื่อภาษามอญ

ลำดับ	ชื่อวัด	ที่มาของการตั้งชื่อวัด
1	วัดโมกข์	วัดมีชื่อภาษามอญว่า “เพห์โมกตอน” สันนิษฐานว่าการตั้งชื่อ “วัดโมกข์” น่าจะมาจากชื่อเดิมในภาษามอญที่เรียกว่า “เพห์โมกตอน” แต่ชาวบ้านนิยมเรียกกันสั้น ๆ ว่า “วัดโมก” ต่อมาภายหลังได้มีการเขียนสะกดคำเป็น “วัดโมกข์” และใช้เรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน

2. ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่ปรากฏอยู่ในชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

จากการศึกษาชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 38 รายชื่อ พบค่าความถี่ของชื่อวัดสะท้อนความคิด ความเชื่อ และค่านิยมจำนวน 43 ครั้ง¹ แบ่งได้ 5 ประการ ดังนี้

2.1 การให้ความสำคัญกับสถานที่และสิ่งแวดล้อมโดยรอบวัด

ชาวพระประแดงผูกพันกับสถานที่และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเอง และรู้จักสังเกตลักษณะพื้นที่ สิ่งแวดล้อมโดยรอบวัดและในชุมชนว่ามีสิ่งใดโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ และเป็นที่จดจำ (อาคม ขวัญเมือง และวินัย เพชรอำไพ, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 12 ตุลาคม 2565) จากนั้นจึงนำลักษณะดังกล่าวมาตั้งเป็นชื่อวัด ดังปรากฏให้เห็นจากการนำชื่อตำบลหรือชื่อหมู่บ้าน ลักษณะทาง

¹ จากชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 38 ชื่อ เมื่อวิเคราะห์ความคิด ความเชื่อ และค่านิยม พบความถี่ 43 ครั้ง เนื่องจากชื่อวัด 1 ชื่ออาจสะท้อนความคิด ความเชื่อ และค่านิยมได้หลายประการตัวอย่างเช่น “วัดโมกข์” แสดงความคิดและความเชื่อ 2 ประการ คือ การให้ความสำคัญกับกลุ่มชาติพันธุ์มอญ และความเชื่อเรื่องพระพุทธศาสนาและความเชื่อเรื่องสวรรค์

ภูมิศาสตร์ ชื่อพีชพรรณทางธรรมชาติมาตั้งเป็นชื่อวัด จากการศึกษาพบว่า มีการให้ความสำคัญกับสถานที่และสิ่งแวดล้อมโดยรอบวัด ปรากฏค่าความถี่จำนวน 26 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 60.47 สามารถอธิบายได้ดังนี้

เมื่อประชาชนชาวพระประแดงได้อพยพมาสร้างหมู่บ้านขึ้นในท้องที่ใดก็จะตั้งชื่อหมู่บ้านขึ้น และหลังจากนั้นก็สร้างวัดประจำหมู่บ้านเพื่อเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน โดยนิยมตั้งชื่อวัดตามชื่อหมู่บ้าน หรือตำบลเพราะเป็นชื่อที่ทุกคนต่างรู้จักชื่อกันอยู่แล้ว อีกทั้งยังเป็นการช่วยระบุตำแหน่งที่ตั้งของวัดให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นว่าเป็นวัดในหมู่บ้านหรือในตำบลใด เช่น วัดบางหญ้าแพรกเป็นวัดประจำตำบลบางหญ้าแพรก วัดบางขมิ้น เป็นวัดประจำหมู่บ้านบางขมิ้น เป็นต้น หากตำบลหรือหมู่บ้านใดมีวัดมากกว่า 1 วัด จะมีการใช้คำระบุตำแหน่งที่ตั้งของวัดมาประกอบกับชื่อตำบลหรือชื่อหมู่บ้านเพื่อบอกตำแหน่งวัดให้ชัดเจนขึ้น เช่น คำว่า “นอก” “ใน” “กลาง” การระบุตำแหน่งของวัดนี้ยังมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนพระประแดงที่สมัยก่อนจะสัญจรทางเรือเป็นหลัก มีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแม่น้ำสายสำคัญ ดังนั้นวัดใดที่อยู่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยาจะเรียกว่า “วัดนอก” เพราะเมื่อพายเรือมาตามแม่น้ำเจ้าพระยาจะพบวัดที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาก่อนเสมอ ส่วนวัดที่อยู่ห่างจากแม่น้ำเจ้าพระยาเข้าไปในแผ่นดินจะเรียกว่า “วัดใน” (พระมหาเพชรททุโร, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 14 ตุลาคม 2565) เช่น วัดบางน้ำผึ้งนอกอยู่ในตำบลบางน้ำผึ้งและอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาจะเรียกว่าวัดบางน้ำผึ้งนอก ส่วนวัดอีกแห่งในตำบลบางน้ำผึ้งซึ่งอยู่ลึกเข้ามาในผืนแผ่นดินและไกลจากแม่น้ำเจ้าพระยาจะเรียกว่า วัดบางน้ำผึ้งใน

นอกจากการให้ความสำคัญกับสถานที่แล้ว ชาวพระประแดงยังให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมรอบตัว รู้จักสังเกตลักษณะภูมิศาสตร์ และพีชพรรณทางธรรมชาติในวัด จากนั้นนำลักษณะดังกล่าวมาตั้งเป็นชื่อวัด เช่น การตั้งชื่อวัดกลางเพราะในอดีตวัดเคยตั้งอยู่ตรงกลาง การตั้งชื่อวัดกลางสวนเพราะในอดีตวัดตั้งอยู่ท่ามกลางสวนผลไม้ของชาวบ้าน การตั้งชื่อวัดคันลัดเพราะโดยรอบ ๆ วัดเป็นคันนาซึ่งชาวบ้านใช้เป็นทางลัดเพื่อย่นระยะเวลาในการเดินทาง การตั้งชื่อวัดแคเพราะบริเวณวัดมีต้นแคขึ้นเป็นจำนวนมาก การตั้งชื่อวัดป่าเกิดเนื่องจากบริเวณในวัดมีต้นเกิดขึ้นจำนวนมาก เป็นต้น

การนำสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่โดดเด่นและสำคัญมาตั้งเป็นชื่อวัด สะท้อนให้เห็นว่าคนพระประแดงให้ความสำคัญกับสถานที่และสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย จึงได้นำลักษณะสำคัญดังกล่าวมาตั้งเป็นชื่อวัดเพื่อแสดงอัตลักษณ์ในชุมชน อีกทั้งยังช่วยให้จดจำชื่อวัดได้โดยง่ายอีกด้วย

2.2 ค่านิยมเรื่องการให้ความเคารพและให้เกียรติบุคคลสำคัญ

ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่ถูกคนในสังคมเห็นและรู้สึกว่ามีค่า ควรแก่การกระทำน่ายกย่องหรือเห็นว่าถูกต้อง จึงทำให้คนในสังคมตัดสินใจทำตาม และเป็นหลักเกณฑ์ทางศีลธรรมในสังคมที่แสดงออกมาในรูปความประพฤติ (รัชนิกร เศรษฐ, 2532, หน้า 78-82)

ค่านิยมประการหนึ่งที่คนไทยยึดถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็คือการให้ความเคารพและให้เกียรติบุคคลต่าง ๆ ที่สร้างคุณูปการต่อสังคมและประเทศชาติ และส่วนรวม ประชาชนจะยกย่องและให้เกียรติบุคคลเหล่านี้โดยการจดบันทึกเรื่องราวไว้เพื่อระลึกถึงคุณงามความดีและเป็นอนุสรณ์จากการศึกษาวิเคราะห์ชื่อวัดและเรื่องเล่าประวัติที่มาของชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการพบว่าชื่อวัดแสดงให้เห็นค่านิยมของชาวพระประแดงที่ให้ความเคารพและให้เกียรติบุคคลสำคัญที่มีคุณูปการต่อการสร้างวัด จึงมีการนำชื่อ นามสกุล ราชทินนาม หรือสร้อยพระนามบุคคลต่าง ๆ มาตั้งเป็นชื่อวัดจำนวน

มากเพื่อเป็นอนุสรณ์ โดยปรากฏความถี่จำนวน 9 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 20.93 เช่น วัดโปรดเกศเชษฐาราม ได้ตั้งชื่อวัดตามชื่อพระยาเพชรพิไชย (เกตุ) ผู้สร้างวัด วัดจวนดำรงราชพลชั้น์ ตั้งชื่อตามผู้ถวายที่ดินและดำเนินการสร้างวัด คือพระยาดำรงราชพลชั้น์ผู้เป็นเจ้าของเมืองพระประแดง การตั้งชื่อวัดซึ่งเรื่องที่ตั้งชื่อวัดตามนามสกุลของผู้บริจาคที่ดินและผู้สร้างวัด คือ นางสาวเล็ก ซึ่งเรื่อง วัดอาษาสงคราม ตั้งชื่อวัดตามราชทินนามของผู้ถวายที่ดินและดำเนินการสร้างวัดคือ สมิงอาษาสงคราม เป็นต้น

ข้อมูลดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าชาวพระประแดงมีค่านิยมยกย่องและเชิดชูเกียรติบุคคลผู้สร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคม จึงมีการนำชื่อของบุคคลผู้บริจาคที่ดิน หรือผู้ดำเนินการสร้างวัดมาตั้งเป็นชื่อวัดเพื่อยกย่องและระลึกถึงคุณงามความดี อีกทั้งยังเป็นอนุสรณ์ไว้แก่คนรุ่นหลังอีกด้วย

2.3 การให้ความสำคัญกับเหตุการณ์สำคัญของวัด

จากการศึกษาชื่อวัดและประวัติที่มาของการตั้งชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ชื่อวัดสะท้อนความคิดเรื่องการให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นการนำเหตุการณ์สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับวัด หรือผู้สร้างวัดมาตั้งเป็นชื่อวัด ซึ่งปรากฏค่าความถี่จำนวน 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.63 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การตั้งชื่อวัดทรงธรรมวรวิหาร ที่มีการให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัด คือ เชื่อว่าในอดีตวัดทรงธรรมวรวิหารมีศาลาการเปรียญแห่งหนึ่งที่เชื่อว่าเคยเป็น “ศาลาทรงธรรม” ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยและกรมพระราชวังบวรสถานมงคล จึงนำมาตั้งชื่อวัดว่า “วัดทรงธรรมวรวิหาร” นอกจากนี้ยังมีข้อสันนิษฐานอีกประการว่าชื่อวัดทรงธรรมวรวิหารอาจมีที่มาจากเหตุการณ์ที่ชาวมอญเคาระพวยกย่องพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยว่าเป็นกษัตริย์ผู้ทรงธรรม เพราะทรงมีพระบรมราชานุญาตให้ชาวมอญอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร หรือการตั้งชื่อวัดโยธินประดิษฐ์ที่นำเหตุการณ์การสร้างวัดมาตั้งเป็นชื่อวัด แต่เดิมวัดโยธินประดิษฐ์เคยเป็นวัดหรือที่พำนักสงฆ์เล็ก ๆ ชื่อว่า “วัดโคทอง” ต่อมาเปลี่ยนเป็น “วัดบางวัวไทย” และ พ.ศ. 2499 เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดโยธินประดิษฐ์” หมายถึง “วัดที่ทหารเป็นผู้สร้าง” ตามเหตุการณ์สำคัญที่เจ้ากรมสรรพาวุธทหารเรือได้มาบูรณะวัดแห่งนี้

จะเห็นได้ว่า คนในสมัยก่อนให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวัด จึงนำเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นมาตั้งเป็นชื่อวัด เช่น เหตุการณ์การสร้างหรือบูรณะวัด เหตุการณ์ที่บุคคลสำคัญเสด็จมาฟังธรรมที่วัด เป็นต้น ซึ่งการนำเหตุการณ์สำคัญมาตั้งเป็นชื่อวัดนี้ยังช่วยให้คนรุ่นหลังได้ทราบประวัติความเป็นมา และเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัดแต่ละแห่งได้อีกด้วย

2.4 ความเชื่อเรื่องพระพุทธรูปและศาสนาและความเชื่อเรื่องสวรรค์

“ความเชื่อ” คือ การที่มนุษย์ยอมรับนับถือหรือเกิดความยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อาจพิสูจน์ได้หรือพิสูจน์ไม่ได้ว่ามีอยู่จริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งก็ยอมรับและให้ความเกรงกลัว เพราะมนุษย์ต้องการที่พึ่งทางจิตใจ ทำให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย และยังช่วยสร้างขวัญกำลังใจ เมื่อมนุษย์เกิดการยอมรับใน สิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้ว ก็จะมีการแสดงออกทางกายหรือทางใจ (ชนินฐา จิตชินะกุล, 2545, หน้า 33) ความเชื่อจึงเป็นความรู้สึกและจิตใจที่แต่ละบุคคลพึงมีแตกต่างกัน จากการศึกษพบว่า ชื่อวัด

ได้สะท้อนความเชื่อ 2 ประการ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องพระพุทธศาสนา และความเชื่อเรื่องสวรรค์ ปรากฏความถี่จำนวน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.65 ดังนี้

ความเชื่อเรื่องพระพุทธศาสนา ปรากฏให้เห็นจากการตั้งชื่อวัดว่า “วัดโมกข์” คำว่า “โมกข์” มีความหมายว่า “ความหลุดพ้น หรือ นิพพาน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 928) พุทธศาสนิกชนชาวไทยมีความเชื่อเรื่องนิพพานว่าเป็นกระบวนการบรรลุธรรมในทางพระพุทธศาสนาโดยเห็นว่าการนิพพาน เป็นการดับกิเลส เป็นภาวะที่ถึงที่สุดแห่งทุกข์หรือหมดสิ้นไปแห่งทุกข์โดยสิ้นเชิง นิพพานเป็นสภาวะที่เป็นสุขสูงสุดเพราะไร้กิเลส ไร้ทุกข์ มีอิสรภาพสมบูรณ์ ดังนั้น การนำคำว่า “โมกข์” มาตั้งเป็นชื่อวัดจึงสะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องการหลุดพ้นทุกข์ และการนิพพานตามหลักพระพุทธศาสนาของชาวพระประแดง ส่วนความเชื่อเรื่องสวรรค์ พบจากการตั้งชื่อ “วัดไพยยนต์พลเสพย์ราชวรวิหาร” ที่มีการนำชื่อ “ไพยยนต์” ซึ่งเป็นปราสาทของพระอินทร์มาตั้งเป็นชื่อวัด การนำชื่อ “ไพยยนต์” มาตั้งเป็นชื่อนี้แสดงให้เห็นถึงการรับรู้และความเชื่อเรื่องสวรรค์ และเทวดาของคนไทยที่เชื่อว่าสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เป็นที่อยู่ของพระอินทร์ หรือท้าวสักกะเทวราชผู้เป็นใหญ่แห่งสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มีปราสาทชื่อไพยยนต์ มีเวชยันตราขจรเป็นรถทรง มีสารถีคือมารถีเทพบุตร มีช้างทรงชื่อว่าไอยราพตหรือช้างเอราวัณ และมีม้าทรงสี่ขาชื่อว่า อุจฉุเศรพ (ซิลวี ฮอลลิงก์, 2567)

2.5 การให้ความสำคัญกับกลุ่มชาติพันธุ์มอญ

จากการศึกษาประวัติที่มาของชื่อวัดในอำเภอพระประแดงพบว่า เมื่อชาวมอญสร้างวัดมอญขึ้นในชุมชนของตนจะตั้งชื่อวัดเป็นภาษาไทย และภาษามอญควบคู่กัน การตั้งชื่อวัดด้วยภาษามอญแสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิใจในความเป็นรามัญของคนมอญ คือต้องการให้คนรุ่นหลังทราบประวัติความเป็นมาของชุมชนที่เป็นคนไทยเชื้อสายมอญ จึงมีการใช้ชื่อวัดในภาษามอญควบคู่กับชื่อทางการวัด จวบจนถึงปัจจุบัน ในภาษามอญจะเรียกวัดว่า “เพห์” ปัจจุบันอำเภอพระประแดงมีวัดมอญจำนวน 10 วัด คือ วัดแค หรือเพห์เกริงเงิน (วัดคลองช้าง) วัดจวนดำรงราชพลขันธหรือ เพห์อะม้อย (วัดใหม่) วัดทรงธรรมวรวิหาร หรือเพห์เม็กแซม (วัดหน้าโบสถ์) หรือ เพห์พระครู (วัดพระครู) วัดโมกข์ หรือเพห์โมกตอน (วัดผุดใหม่, วัดเกิดขึ้น) วัดกลาง หรือวัดเกริง (วัดคลอง) หรือเพห์สะเร็น (วัดสะเร็น) วัดกลางสวน หรือเพห์โหม่น (วัดมอญ) วัดแหลม หรือเพห์แดงสะโมก (วัดแดงสะโมก, วัดเมืองตะวันออก) วัดคันลัด หรือเพห์อะมอน (วัดท่าบ) วัดพญาปราบปัจจามิตร หรือเพห์มะมอ (วัดมะมอ) วัดอาษาสงคราม หรือเพห์เกริงฮละ (วัดคลองจาก) (วชิ โสภากเพียร, 2552, หน้า 25-26)

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบชื่อ และความหมายของชื่อทางการของวัด และชื่อวัดในภาษามอญในอำเภอพระประแดงจำนวน 10 รายชื่อ พบว่า มีเพียงวัดโมกข์เพียงวัดเดียวเท่านั้นที่ชื่อทางการของวัด และชื่อวัดในภาษามอญมีความเกี่ยวข้องกัน คิดเป็นร้อยละ 2.32 สันนิษฐานว่าชื่อ “วัดโมกข์” น่าจะมาจากชื่อในภาษามอญคือ “เพห์โมกตอน” แปลว่า “ผุดขึ้นใหม่” แต่ชาวบ้านนิยมเรียกกันสั้น ๆ ว่า “วัดโมก” ต่อมาภายหลังได้มีการเขียนสะกดคำเป็น “วัดโมกข์” หมายถึง ความหลุดพ้น, นิพพาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, หน้า 928) และใช้มาจวบจนกระทั่งปัจจุบัน (สุกรี เปลียนรุ่ง, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 21 พฤศจิกายน 2566)

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาที่มาของการตั้งชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 38 รายชื่อ สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7 ตารางสรุปที่มาของการตั้งชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

ลำดับ	ที่มาของการตั้งชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ	จำนวน	ร้อยละ
1	การตั้งชื่อวัดตามชื่อตำบลหรือหมู่บ้าน	13	34.21
2	การตั้งชื่อวัดตามลักษณะทางภูมิศาสตร์	9	23.68
3	การตั้งชื่อวัดตามบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัด	7	18.42
4	การตั้งชื่อวัดตามเหตุการณ์สำคัญ	5	13.16
5	การตั้งชื่อวัดตามพืชพรรณธรรมชาติ	3	7.90
6	การตั้งชื่อวัดโดยเกี่ยวข้องกับชื่อภาษามอญ	1	2.63
รวม		38	100

จากตารางพบว่า วัดในอำเภอพระประแดงตั้งชื่อวัดตามชื่อตำบลหรือหมู่บ้านมากที่สุด พบ 13 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 34.21 รองลงมาคือการตั้งชื่อวัดตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ พบ 9 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 23.68 ถัดมาคือการตั้งชื่อวัดตามบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัด พบ 7 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 18.42 การตั้งชื่อวัดตามเหตุการณ์สำคัญ พบ 5 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 13.16 การตั้งชื่อวัดตามพืชพรรณธรรมชาติ พบ 3 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 7.90 และสุดท้ายคือการตั้งชื่อวัดโดยเกี่ยวข้องกับชื่อภาษามอญ พบ 1 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 2.63 การที่วัดในอำเภอพระประแดงนิยมตั้งชื่อวัดตามชื่อตำบลหรือหมู่บ้านมากที่สุดนั้น อาจเป็นเพราะชื่อหมู่บ้านหรือชื่อตำบลนั้นง่ายต่อการจดจำ เพราะเป็นชื่อที่รู้จักกันอยู่แล้ว นอกจากนี้การใช้ชื่อวัดตามชื่อหมู่บ้านหรือชื่อตำบลยังเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนเกิดความหวงแหน ผูกพันกับวัด และยังเป็นการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชนอีกด้วย ผลวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา ตรีสวัสดิ์ (2561) ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่อวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี และงานวิจัยของ สุพรรณิ เรื่องสงค์ (2564) ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่อวัดมอญในจังหวัดปทุมธานี พบว่าการตั้งชื่อวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี และการตั้งชื่อวัดมอญในจังหวัดปทุมธานี นิยมตั้งชื่อวัดตามชื่อหมู่บ้านมากที่สุด ซึ่งต่างกับงานวิจัยของ นฤมล คงคะโหด (2547) ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่อวัดในพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร พบการตั้งชื่อวัดตามสภาพแวดล้อมมากที่สุด ส่วนสำราญ จุช่วย (2561) ศึกษาเรื่อง ภูมินามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี พบการตั้งชื่อวัดตามชื่อต้นไม้มากที่สุด

ชื่อวัดในอำเภอพระประแดงสะท้อนความคิด ความเชื่อ และค่านิยมที่สำคัญของคนพระประแดง 5 ประการ คือ การให้ความสำคัญกับสถานที่และสิ่งแวดล้อมโดยรอบวัด พบความถี่ 26 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 60.47 ค่านิยมเรื่องการให้ความเคารพและให้เกียรติบุคคลสำคัญ พบความถี่ 9 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 20.93

การให้ความสำคัญกับเหตุการณ์สำคัญของวัด พบความถี่ 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 11.63 ความเชื่อเรื่องพระพุทธรูปและศาสนาและความเชื่อเรื่องสวรรค์ พบความถี่ 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.65 และการให้ความสำคัญกับกลุ่มชาติพันธุ์มอญ พบความถี่ 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.32 จะเห็นว่าคนในอำเภอพระประแดงให้ความสำคัญกับสถานที่และสิ่งแวดล้อมโดยรอบวัดมากที่สุด ทั้งนี้อาจเพราะคนพระประแดงผูกพันกับสถานที่และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นที่ตนอาศัย จึงนำชื่อสถานที่หรือสิ่งแวดล้อมมาตั้งเป็นชื่อวัดเพื่อให้สะดวกแก่การจดจำและแสดงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นตน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยการตั้งชื่อของสถานที่สำคัญของไทยหลายเรื่องที่พบว่ามีการนำชื่อสถานที่และสิ่งแวดล้อมรอบตัวมาตั้งชื่อ เช่น งานวิจัยของปณิธา จิตมุง (2554) ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่อถนนในกรุงเทพมหานคร พบว่าคนไทยให้ความสำคัญกับสถานที่จึงมีการตั้งชื่อถนนหลายสายตามชื่อสถานที่ที่ถนนตัดผ่าน หรือตั้งชื่อถนนตามสถานที่เดิมที่มีอยู่ในบริเวณนั้น หรืองานวิจัยของ อัญชลิน ปานทอง (2560) ที่ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่อคลองในพื้นที่ฝั่งธนบุรี จังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่า คนไทยนำชื่อสถานที่ที่อยู่บริเวณคลองมาตั้งเป็นชื่อ เป็นต้น

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยยังพบว่า ชื่อวัดในอำเภอพระประแดงมีลักษณะที่โดดเด่นมากโดยเฉพาะวัดมอญที่มีชื่อเรียกวัดที่เป็นชื่อทางการและชื่อวัดที่เป็นภาษามอญ เพราะในอำเภอพระประแดงมีคนไทยเชื้อสายมอญอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากจึงมีการใช้ชื่อทางการของวัดควบคู่ไปกับชื่อวัดในภาษามอญ ชื่อทางการของวัดมอญในอำเภอพระประแดงมักไม่ค่อยมีความสัมพันธ์กับชื่อวัดในภาษามอญ ทั้งนี้เกิดจากอิทธิพลทางด้านภาษาและวัฒนธรรมไทย กล่าวคือ ชื่อวัดในภาษามอญนั้นออกเสียงยากสำหรับคนไทย เพราะภาษาไทยอยู่ในกลุ่มภาษาตระกูลไท ส่วนภาษามอญอยู่ในกลุ่มภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก การตั้งชื่อทางการของวัดจึงนิยมตั้งชื่อวัดเป็นภาษาไทยมากที่สุดเพื่อความสะดวกในการออกเสียงของคนไทย หากชื่อวัดในภาษามอญใดสามารถปรับเปลี่ยนชื่อให้ใกล้เคียงกับภาษาไทยได้ และมีความไพเราะ มีความหมายที่ดี ก็อาจนำมาตั้งเป็นชื่อทางการของวัด ดังวัดโมกข์ที่มีชื่อภาษามอญว่า “เพห์โมกตอน” นิยมเรียกสั้น ๆ ว่า วัดโมก และในภาษาไทยก็มีคำว่า “โมกข์” ใช้กันอยู่แล้ว คนไทยสามารถออกเสียงคำดังกล่าวได้ อีกทั้งมีความหมายดี และไพเราะ จึงนำคำว่า “โมกข์” มาตั้งชื่อวัดโมกข์ ผลวิจัยดังกล่าวก็ยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณิ เรืองสงค์ (2564) ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่อวัดมอญในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ชื่อวัดมอญในจังหวัดปทุมธานีที่ตั้งชื่อวัดด้วยภาษามอญนั้นปรากฏค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่จะปรับเปลี่ยนชื่อวัดเป็นภาษาไทยและภาษาบาลีสันสกฤตเพื่อความสะดวกในการออกเสียง

แม้ในปัจจุบันชื่อวัดมอญในอำเภอพระประแดงจะมีชื่อทางการวัดเป็นชื่อภาษาไทยแล้ว แต่คนในท้องถิ่นยังคงเรียกชื่อทางการของวัดควบคู่ไปกับชื่อวัดที่เป็นภาษามอญ การที่คนในอำเภอพระประแดงยังคงเรียกขานชื่อวัดด้วยภาษามอญมาจนถึงปัจจุบันนี้แสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิใจในการเป็นชาวมอญได้เป็นอย่างดี และชื่อวัดในภาษามอญเหล่านี้ยังแสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นวัดมอญในอำเภอพระประแดงอีกด้วย

อาจสรุปได้ว่า ชื่อวัดในอำเภอพระประแดงนอกจากเป็นชื่อที่ใช้เรียกขานแล้วยังสามารถสะท้อนระบบความคิดหรือมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาได้ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ที่ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2549, หน้า 77) กล่าวว่า คำในภาษาต่าง ๆ สามารถแสดงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาได้ เพราะสิ่งใดที่มีอยู่ในมโนทัศน์ของกลุ่มชนนั้นย่อมจะมีคำที่ใช้เรียก การศึกษาคำนอกจากจะทำให้ทราบความหมายของคำแล้ว ยังทำให้ทราบว่าวัฒนธรรมนั้นมีสิ่งนั้นหรือไม่ เพราะคำเป็นเครื่องสะท้อนให้ทราบ

ว่าคนในแต่ละวัฒนธรรมมีโลกทัศน์ต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างไร ดังเช่นชื่อวัดในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการที่ได้เป็นเพียงแค่คำหรือชื่อที่ใช้เรียกขานเพื่อระบุสถานที่เท่านั้น แต่ชื่อวัดยังสามารถบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของคนในอำเภอพระประแดง ทั้งประวัติของวัด สภาพแวดล้อม สภาพภูมิศาสตร์ ชาติพันธุ์ ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม และยังสามารถถ่ายทอดความคิด ความเชื่อและค่านิยมของคนในอำเภอพระประแดงได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาเปรียบเทียบที่มาของชื่อวัดภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย และวิเคราะห์ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมการตั้งชื่อวัดในประเทศไทยว่ามีความเหมือนและต่างกันอย่างไร
2. นำข้อมูลไปจัดทำข้อมูลสารสนเทศเพื่อสร้างการรับรู้ต่อสาธารณะ อันจะช่วยให้เกิดองค์ความรู้ และความภูมิใจในท้องถิ่นตน หรือนำข้อมูลไปใช้สำหรับจัดทำแผนการท่องเที่ยวเชิงศาสนาต่อไป

บรรณานุกรม

- กุสุมา สุ่มมาตร. (2552). การปรับเปลี่ยนชื่อวัดในจังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชนิษฐา จิตชินะกุล. (2545). คติชนวิทยา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ซิลวี ฮอลลิงก้า. (2565). พระอินทร์ : บทบาทในพุทธประวัติ. สืบค้นจาก https://www.silpa-mag.com/history/article_92784
- นฤมล ตุงคะโหด. (2547). การตั้งชื่อวัดในพุทธศาสนาในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปนิดา จิตมุง. (2554). การตั้งชื่อถนนในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชนิกร เศรษฐ. (2532). โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ:
ราชบัณฑิตยสถาน.
- วจิ โสภะเพียร. (2552). การศึกษาเปรียบเทียบสถาปัตยกรรมในวัดมอญและวัดไทยในเขตเมืองนคร
เขื่อนขันธ์ในสมัยรัตนโกสินทร์. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดี,
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วนิดา ตรีสวัสดิ์. (2561). การตั้งชื่อวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. ใน การประชุมวิชาการ
ระดับชาติราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย ครั้งที่ 6: การเกษตรก้าวไกล สังคมไทยยั่งยืน, (หน้า
1277-1285). ราชบุรี: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- สำราญ จุช่วย. (2561). รายงานวิจัยเรื่อง ภูมินามวัดในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.
- สุพรรณิ เรื่องสงค์. (2564). การตั้งชื่อวัดมอญในจังหวัดปทุมธานี. วารสารวรรณวิทัศน์, 21(2), หน้า 27-
57.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2558). หลักเกณฑ์การตั้งชื่อวัด. สืบค้นจาก
<https://www.onab.go.th/th/content/category/detail/id/57/iid/2477>
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2567). ทะเบียนวัด. สืบค้นจาก [http://binfo.onab.go.th/
Temple/Temple-List-View.aspx?search=&pagesize=20&pageno=1&sortexpr=
&sortorder=&NameTemp=&TypeTemp=&Sect=&Province=11&District=1104&SubDi
strict=](http://binfo.onab.go.th/Temple/Temple-List-View.aspx?search=&pagesize=20&pageno=1&sortexpr=&sortorder=&NameTemp=&TypeTemp=&Sect=&Province=11&District=1104&SubDistrict=)
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2549). กว่าจะเป็นนักภาษาศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลิน ปานทอง. (2560). การตั้งชื่อคลองในพื้นที่ฝั่งธนบุรี จังหวัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.